

De misògins i enamorades

Rosa Maria Sanchis Caudet

Memòria de les webquests:

- I. *Humanisme, misoginisme i feminisme* (la literatura d'idees a l'Edat Mitjana),
- II. *Les trobairitz* (poetes occitanes del segle XII), i
- III. *Quan l'amor no és la guerra* (una webquest sobre el *Tirant lo Blanch*).

Endinsar-nos en el país de la creació literària és quasi sempre una experiència apassionant. A través d'ella, i com si d'un joc es tractara, ens anem trobant amb les pedres de colors que són els textos: gemmes, maragdes, ametistes, fins i tot diamants, van omplint les motxilles dels alumnes que cursen primer de Batxillerat al meu centre. Però mentiria si diguera que tot el món en troba o que aquestes són sempre un regal, perquè per a molts simplement constitueixen un pes que se'ls afegeix a les obligacions d'uns aprenentatges que no els valen per a la vida.

Tanmateix, de vegades observe que aquella pedra que va polint-se amb les meues orientacions, les dels mestres que m'han ensenyat a estimar la literatura i els comentaris de tota la classe, es converteix en un anell que adorna una mà que relata noves històries que parlen dels textos antics. Però també parlen de la vida. De la vida d'aleshores i de les nostres vides d'ara. I és a partir d'aquesta espurna vital, que comencen a aparèixer les preguntes i les reflexions. "*Eiximenis degué haver tingut males experiències amb les dones*" diuen algunes, "perquè si no, no s'explica que fóra tan masculista". "*Isabel de Villena volia que les monges recuperaren la seua autoestima*" comenten uns altres, "*per això la seua protagonista era la verge Maria i no tant Jesús o els altres homes que a la Bíblia tenen tota la importància*". També les preguntes s'enfilen: "*Per què no hi hagué trobadores catalanes? Què va fer que unes dones nobles, a Occitània, s'atreviren a escriure poemes amorosos a homes que no eren els seus marits?*". I encara més: "*Era Carmesina una estreta i Tirant un valent en el camp de batalla, però un gallina en l'amor?*".

D'aquesta manera, i a partir de les webquests següents: I. *Humanisme, misoginisme i feminisme* (la literatura d'idees a l'Edat Mitjana); II. *Les trobairitz* (poetes occitanes del segle XII), i III. *Quan l'amor no és la guerra* (una webquest sobre el *Tirant lo Blanch*), i de la mà dels principals autors de la nostra literatura, hem reflexionat al llarg del curs, no solament sobre els seus valors literaris sinó també sobre la discriminació de les dones, especialment a partir de l'ocultació de la producció duta a terme per elles, dels entrebancs al seu desenvolupament o del menysteniment de la seua aportació a l'evolució de la cultura. I també hem discutit llargament sobre els rols desenvolupats per homes i dones, producte d'una educació diferenciada que es mostra tant en la vida social com en les relacions personals i afectives, en particular en la vivència de l'amor i de la sexualitat.

El treball que mostraré és el fruit de les reflexions dels alumnes de primer de Batxillerat dels cursos 2005-06 i 2006-07 en l'assignatura de *Valencià: llengua i literatura*, de les activitats fetes a casa, a classe i especialment a l'aula d'informàtica, de la mà d'una ferramenta inestimable com és

internet. En la pàgina del Departament de València n'hi ha penjats els materials de treball, que són les webquest esmentades.

Una webquest és un tipus de treball en línia que té com a objectiu la realització d'una feina i que pretén optimitzar el temps que els alumnes passen connectats a internet, a part que per a utilitzar aquest amb un propòsit educatiu. Ha de constar d'una pàgina principal o *índex*; d'una *introducció*; de la *tasca*; del *procés*, on s'inclouen els *recursos* i els suports necessaris, amb una gran quantitat d'enllaços que es relacionen amb el tema, i d'una *avaluació*. La tasca ha de ser concreta i ha de marcar clarament el camí de l'aprenentatge. En el nostre cas, les tasques que els alumnes han realitzat són: per a la primera webquest (*Humanisme, misoginisme i feminisme*), un text expositiu sobre la misogínia medieval i el masclisme a l'actualitat; per a la segona (*Les trobairitz*), un relat inventat, en el format que decideixen, amb els personatges típics de la literatura trobadoresca; i per a la tercera (*Quan l'amor no és la guerra*), l'adaptació d'un text del *Tirant lo Blanch* que mostre una vivència de les relacions afectives i sexuals igualitària i plaent per a ambdós sexes.

Els objectius inicials plantejats són els següents: reflexionar sobre la misogínia medieval i la seua pervivència en el masclisme a l'actualitat; mostrar l'ocultació de la producció escrita per les dones; evidenciar una educació diferenciada, especialment en la vivència de l'amor i de la sexualitat; propiciar una vivència de l'amor i de les relacions afectives i sexuals igualitària i plaent per als dos sexes; mostrar les noves narratives dominants de la identitat de gènere, que substitueixen a la religió, i, per últim, reivindicar el paper de l'escola per la igualtat i contra la discriminació.

De les webquest esmentades, en alguns casos mostraré el treball complet realitzat pels alumnes (en cursiva); en altres, solament una part del procés (també en cursiva), sovint tan interessant com el resultat mateix, i, de tant en tant, llegirem els textos originals, inestimables perles encara per polir.

Humanisme, misoginisme i feminisme. La literatura d'idees a l'Edat Mitjana

Començar a parlar de la discriminació de la dona amb els moralistes de l'Edat Mitjana és realment fàcil. Quasi fa riure llegir l'explicació que reproduïx el nostre Eiximenis sobre com li va posar Déu la llengua a Eva.

[...] així la fembra contínuament mouria la llengua a parlar, si trobava qui li tingués corda. Per açò digueren alguns poetes que nostre Senyor creà la fembra sens llengua, e com Adam fos trist quan ella no li podia parlar, diuen que suplicà al Senyor que li faés llengua. E diuen que lo Senyor li dix:

—Adam, deixa-la estar, car si parla, mala parlarà a tos ops [difícilment parlarà en el teu profit].

E com Adam encara no cessàs de suplicar a nostre Senyor Déu que li creàs llengua, diuen que nostre Senyor viu una cabra e pres-li la coa e féu-ne la llengua a la fembra e, de continent [de seguida], parlà ab la serp, puis[després] inclinà Adam ab son parlar a pecar. E com Adam s'excusàs del pecat per la fembra donant la culpa a la dona, diuen que dix nostre Senyor així:

—E no t'ho havia dit jo que mala parlaria a tos ops, si parlava? Ara, doncs, guarda't que no l'oges pus [evita escoltar-la] d'aquí davant, per tal que no et cost més, ne la cregues de res que diga, si doncs per altra via no saps la veritat.”

Francesc Eiximenis (1330-1409), *Terç del Crestià*. Edicions 62

Als alumnes els fa riure també aquest text. I nosaltres podríem passar-hi ràpidament si no fóra perquè fa referència a un tret que s'atribueix encara hui en dia a les dones: la xafarderia. Aleshores em vénen al cap els comentaris d'uns companys a l'hora del pati: “Aquell alumne de quart és *hiperactiu*, però també molt *participatiu*”; “Doncs, aquesta alumna de tercer tampoc para,

és una *cotorra*".

Canvia la realitat o una mirada prejudiciosa ens fa veure i valorar dos alumnes molt moguts de manera diferent? Sovint, a una persona *activa*, se la qualifica de *nerviosa* si és xica i d'*inquiet* si és xic. Algú *temperamental* serà una dona *histèrica* i un home *apassionat*. Una persona *introvertida* serà una xica *tímida* i un xic *que pensa bé les coses*. Ell serà *curiós* i ella *xafardera*. I podríem seguir. Persona *Insistent*: *tossuda/tenaç*; persona *desimbolta*: *grollera/segur d'ell mateix*; persona *desinhibida*: *picardiosa/simpàtic*; persona *obedient*: *dòcil/dèbil*; persona *prudent*: *judiciosa/covard*; *qui no comparteix*: *egoista/defensa el que és seu*; *qui no se sotmet*: *agressiva/fort*; *qui canvia d'opinió*: *capriciosa/capaç de reconèixer els seus errors*.

I si nosaltres no sabem mirar, com esperem que els alumnes ho facen sols?

Amb Bernat Metge, seguim amb la misogínia i descobrim curioses diferències amb l'actualitat, perquè la cura del cos, que abans era quasi una perversió, s'ha convertit ara en una obligació.

"Elles, coneixents llurs defalliments, volen que hom pens que elles hagen [tenen] moltes coses que natura no els ha donat. E per haver especialment la carn lluent e clara, no curants que n'envelleixen abans de temps e en perden les dents e poden fortment, sinó que les aigües, perfums, algàlia, ambre e coses aromàtiques que porten supleixen llur pudor, pinten-se [es pinten] ab innumerables unguents e colors."

Bernat Metge (1340/46-1423), *Lo Somni (Llibre terç)*, Edicions 62

Pits grans i ben plantats, cossos musculats, abdòmens impossibles... Un dels regals més sol·licitats per les adolescents nord-americanes que es graduen és una liposucció o un implant de pits.

Un alumne¹ comenta:

"*En aquella època no estava ben vist que les dones es pintaren, perquè era una manera d'enganyar els homes i amagar la seua natura. Hui en dia és imprescindible per a les dones, i també per als homes, que les dones s'arreglen.*"

Si demanem a la classe qui passaria pel quiròfan, ens trobem moltes mans alçades. Esteu segurs que anaven a l'època de Bernat Metge més errats que nosaltres?

"[...] hui en dia això sí que està ben vist perquè una dona, si es pinta, vol dir que és una xica que es cuida. Aquesta diferència entre abans i ara pense que és perquè els hòmens, encara que siga un poquet, han evolucionat; però hi ha una altra manera de veure-ho: alguns hòmens a soles es fixen en el físic i per això volen que les seues dones es pinten, perquè altres hòmens pensen que la seua és molt bonica."

Una xica que es cuida! El culte al cos és senyal de cura personal i els joves tenen ben apresada la lliçó. Tanmateix, de vegades els majors, des d'un adultisme bastant crític amb els més menuts, observem els seus complexos com si d'una superficial obsessió estètica es tractara. Contràriament, la sociologia ens ensenya que la cultura del cos no té res de superficial sinó que respon a la necessitat dels membres de tota societat d'autoregular-se per a poder integrar-se socialment. El cos és clau perquè expressa la nostra capacitat d'autocontrol i el nostre estil de vida.

---

¹ Conscientment, utilitze el masculí com a genèric per a no mostrar el sexe de l'autor/a del comentari.

En paraules de la sociòloga Patrícia Soley-Beltran: “aprendre a controlar el cos i el seu aspecte exterior és la primera escola de corporització simbòlica de la identitat i de la conducta que regeix a tots els membres de la societat.”

La nostra identitat ha passat d'estar basada en la família a què pertanyíem o en el grup professional, a l'aparença del cos; per això ens sentim responsables de cercar la nostra identitat i d'expressar-la mitjançant el cos i l'aspecte. La moda és la “indústria que subministra identitats prefabricades que es venen com a estils de vida” i per això “la identificació del ser amb la superfície visible del cos permet a aquest actuar com una perxa en la qual penjar aquests estils de vida.” (P. Soley-Beltran)

Un alumne comenta:

“[...] les dones hui en dia tenen més llibertat i si fan això és per a sentir-se millor amb elles i voré's més guapes, no per a enganyar a ningú.”

Llibertat! Una gran paraula. Deia Nietzsche que la finalitat de l'educació és posar en el món persones més lliures. Però la llibertat no és un concepte estàtic sinó que augmenta o disminueix segons com actuem. De vegades els majors pensem que els joves són més lliures: “*Si jo hagués tinguts les oportunitats, la informació... que vosaltres teniu ara!*”. Però no és tan fàcil: la informació s'ha de convertir en coneixement, i la llibertat s'ha de guanyar cada dia. I la publicitat ho sap. La màxima de la modernitat és “Fes-te a tu mateix”. Per això el nostre cos s'ha convertit en un producte social sobre el qual fer un treball, que no sempre és voluntari. Les noves tecnologies del cos (productes d'estètica, gimnasos, dietes, viagres, operacions d'estètica...) han esdevingut agents culturals que faciliten la normativització del cos per a adequar-se als estàndards. La filòsofa Sònia Reverter apunta que les noves tecnologies són narratives dominants de la identitat de gènere que regulen, controlen i vigilen, i que exigeixen, a més, una considerable inversió de temps, diners i energia.

Alguns adolescents són conscients que la llibertat es guanya:

“[...] gràcies a la nostra lluita i al nostre esforç les dones hem aconseguit ser vistes d'una altra manera, encara que falta molt per fer.”

Efectivament, queda molt per fer. Hem ampliat el territori dels joves facilitant-los la vida (major llibertat d'horaris, benestar material, capricis...) però hem de donar-los sobretot els mitjans intel·lectuals, afectius i relacionals perquè puguin exercir la seua llibertat amb responsabilitat i perquè puguin ser feliços. Els models actuals de bellesa generen ansietat i inseguretat però responen als temps que vivim. La concepció moderna del cos mostra la ruptura entre la natura i la cultura, entre “ser un cos” i “tenir un cos”. Tenim un cos i per això som un projecte que reflecteix una identitat individual. Però en aquesta dicotomia natura/cultura, a les dones el sistema sexe-gènere ens ha situat en la primera part, juntament amb altres trets (objecte, emoció, subjectivitat...), i als barons, en la segona (subjecte, raó, objectivitat...). Les xiques han estat educades per a agradar, sense posar l'èmfasi en l'aspecte saludable de l'autocura. En canvi, en els xics, i malgrat l'objectualització que suposa la tímida entrada en el món de la moda i de la cosmètica, el físic importa en la mesura que reflecteix la força i la bona salut.

Com diu Sònia Reverter, hem convertit el cos en un parc temàtic fet de somnis aliens i

estandaritzats, en carn retallada i amassada al gust d'un paradigma. Però eixir d'ací és prou més complicat que criticar l'aparent superficialitat dels "musculets" o de les "barbis". Perquè amb aquestes valoracions, els superficials som nosaltres. A l'actualitat, noves i poderoses instàncies (la medicina, la publicitat...) han substituït al discurs religiós en la tasca de conformar cossos i vides i, si resulta fàcil criticar els misògins medievals, no ho és tant qüestionar els nous models que se'ns ofereixen amb el parany de poder-los triar lliurement. Vivim immersos en una època en què la imatge és més important que mai, però en general no ens preocupem per ensenyar als joves els recursos narratius per a poder analitzar-la amb sentit crític.

El tema és apassionant, però l'aparquem per a seguir amb Jaume Roig, un altre moralista que els alumnes ens expliquen:

“Jaume Roig va nàixer al segle XV. Va ser un important metge valencià. Espòs i pare feliç, va ser administrador d'hospitals i protector de convents i cases de monges. Fugint d'una epidèmia de pesta va escriure la seua obra anomenada L'espill o llibre de les dones. Va ser un misogin. En el seu llibre diu que no hi ha dones intel·ligents, ni virtuoses, ni bondadoses, ni ordenades, ni curoses. Diu que no ens preocupem per la casa, que som receloses, mentideres, falses, enganyadores, que som unes dolentes i que muntem sempre brega. Per a ell som unes salvatges amb les quals no es pot tractar, som unes malvades i no ens comportem com deuríem, com unes esclaves. Diu que som el pitjor enemic, unes traïdores, unes lladres, unes interessades, unes pecadores incurables i malvades, unes assassines a sang freda sense cor i que sempre pensem en nosaltres mateixes.”

Les opinions del nostre Roig són tan grosses que els comentaris no es fan esperar:

“El que diu sobre les dones m'ha deixat bocabadada. Em pareix fort que poguera pensar així i em dóna molta ràbia això i llàstima de les dones d'abans per tot el que havien d'aguantar. Però per un altra banda, tot el que diu de que som unes incorregibles i indomables està molt bé, perquè demostra que no érem unes sotmeses i conformistes, sinó que lluitàvem pels nostres drets i no ens quedàvem callades obeint els masclistes. Crec que em cauria pitjor que aquest home diguera que les dones érem el millor, que sempre fèiem cas i no muntàvem brega.”

[...]

Pot fer alguna cosa l'escola per canviar el masclisme i la discriminació?

“Pense que Roig pensava així perquè era l'educació i els valors que li havien donat els seus pares i la societat. També s'hauria de veure quins llibres havia llegit i amb qui havia tingut relació. El pitjor és que encara hi haja persones misògines en l'actualitat. Potser no pensem tan malament com Roig i els altres, però creuen que la dona és inferior, que és una criada, una mentidera, que ha d'estar subordinada al marit, que no se l'ha de deixar a soles perquè se'n va amb qualsevol home i ha d'obeir sempre. Això passa perquè la societat té el masclisme molt arrelat i molts pares donen aquestos valors de generació en generació. L'educació és molt important per evitar-ho. Des de xicotets ha d'haver una bona comunicació i una bona educació.”

La relació amb l'actualitat és palpable:

“Per desgracia, avui en dia també hi ha gent que pensa així, crec que no tan exagerat, però és el mateix. Tan sols s’han que posar les notícies per a veure les dones assassinades o maltractades pels seus marits o nuvis. Aquestes persones pensen que les dones són inferiors, que són propietat de l’home, que no tenen dret a pensar per elles mateixes i que no poden relacionar-se amb altres hòmens.”

I les apostes per la igualtat semblen sinceres:

“[...] Jaume Roig pensava que la dona perfecta era, en definitiva, una esclava de l’home, sent-ho per voluntat pròpia [...] per això deia que no existien les dones perfectes. Potser ho pensava perquè havia tingut males experiències amb dones anteriorment, per pressió social o simplement perquè era un idiota (perdó, ja sé que no hauria d’incloure aquests tipus de expressions en un comentari de text, però és el que pense sobre els que no tenen motius per fotre a altres persones).

Personalment, opine tot el contrari que aquest home: crec que una dona perfecta ha de tindre una gran voluntat, ser intel·ligent, comprensiva, justa, generosa, simpàtica i amable a l’igual que ha de ser (tot açò) un home. I no tan sols ho crec, sé que existeixen dones perfectes, almenys per a mi.”

Alguns joves veuen la solució difícil, però ens omplim d’optimisme les actituds tolerants i comprensives cap als humans en general:

“L’opinió de Roig no té res a veure amb la meua. Tal vegada les dones siguen receloses però els homes també ho som; també pot ser que siguen mentideres, igual que nosaltres els homes. Tots som humans, per tant tots tenim dret a equivocar-nos o a tenir una actitud negativa o positiva cap a alguna cosa o algú, no solament per ser dona ha de ser algú menyspreable, també hi ha homes menyspreables. En l’actualitat encara hi ha persones misògines que pensen de les dones quasi el mateix que es pensava abans, però el més normal en aquests casos és que el que sofreix aquesta malaltia l’haja alletat en la seua infància, i no crec que es pugui fer res per a canviar-ho.”

Però és molt fàcil posicionar-se en contra de la misogínia medieval. És massa burda. Tanmateix, no ho és tant fer-ho amb el masclisme a l’actualitat. Aquesta ideologia compta amb dos potents aliats: d’una banda hi ha el discurs políticament correcte, tan de moda, i de l’altra el micromasclisme, conformat per subtils i quasi imperceptibles maneres d’exercir el poder, la dominació quotidiana. *Jo conduïsc, que tu vas molt lenta! No tens ni idea d’aquest tema! No m’agrada que et poses aquest vestit! Dóna-li tu el biberó que se’l menja millor! Estic mortet, fes-ho per mi! Què et costa, carinyet?...*

Som conscients que n’hi ha encara molts barons que consideren que l’abús i la violència són bones ferramentes per a aconseguir els seus objectius, tot i que mai ho confessaran en públic perquè han assumit a la perfecció el que es pot i el que no es pot dir en una aula. També hi ha encara dones joves que, poc conscients del seu valor o temoroses de mostrar els seus autèntics desigs, els amaguen utilitzant unes altres ferramentes: les de la seducció o la manipulació. I encara hi ha més tipus de persones: les dones que pensen que la igualtat és ser igual que els barons sense diferenciar les coses bones de les dolentes, o els barons que es desentenien del tema perquè viuen el discurs feminista com un atac. I és part de la nostra feina educativa aconseguir

trencar la dicotomia víctima/dona-assetjador/baró fent-los sentir a tots per igual subjectes del canvi.

Per això hem de seguir amb el nostre viatge endinsant-nos en les terres fèrtils de la poesia trobadoresca.

Les trobairitz. Poetes occitanes del segle XII

Deia Fuster que la dona occidental i l'home han estat fent l'amor i s'han enamorat, durant segles, al dictat dels poetes, sense adonar-se'n i sense haver-los llegit. Per contra, nosaltres sí els hem llegit i hem pogut comprovar que aquests poetes barons no solament cantaren les virtuts de les dones en una època de ferotge misogínia, sinó que se'n declararen servidors i devots fins a la mort.

Les dones: figures recurrents, inspiradores i protagonistes de gran part de les creacions artístiques. Els homes: servidors, devots i autors de la major part de les obres d'art. Però acabem de veure la situació d'inferioritat i dependència de les dones a l'Edat Mitjana. Era real aquesta devoció? La imatge de la dona transmesa pels trobadors corresponia a la realitat o eren la projecció del desig de la persona creadora?

Els alumnes ens ho expliquen amb detall:

“La poesia trobadoresca segueix la tradició grecollatina de fer poesia per tal de ser cantada amb acompanyament musical. Apareix per primera vegada com a lírica culta en llengua vulgar [...] al segle XI. Aquest fet es va donar a les corts del sud de l'actual territori francès que a l'Edat Mitjana es coneixia com a Occitània. [...] Aquesta poesia va tenir una gran perfecció formal i, encara que l'amor cortés era la seua temàtica principal, també es podia centrar en aspectes polítics, morals o literaris. La poesia va arribar al seu màxim esplendor a la segona meitat del segle XII.

[...] Com ja hem dit, la temàtica principal és l'amor cortés. Aquest naix en un ambient aristocràtic i respon a una mentalitat de classe. Descriu les relacions entre parelles heterosexuales. El trobador es sotmetia a la dona i així es convertia en el seu servidor i vassall. La dona era elevada a una posició de poder. Tot el contrari que a la vida quotidiana on la dona es trobava al final de la piràmide social; en canvi, els trobadors descriuen la situació contrària. Tot açò era secret, la dona era nomenada com a midons pel seu amant; el nom de gilós el rebia el marit i els laussengiers eren persones malparadores. La dama sempre era una dona casada, és a dir, es cometia adulteri. L'adulteri descrit als poemes podem imaginar que en molts casos era cert, perquè els matrimonis no eren lliures i es casaven per interessos polítics i de poder. Per això, l'adulteri és considerat l'amor verdader, aquell que tu triaves lliurement.

En tot açò, a soles hem parlat dels homes trobadors. Què hi ha de les dones trobadores? N'hi haurien? Però, on?”

Els interrogants amb què aquest alumne acaba la seua exposició tenen molt de sentit. Les referències a les dones trobadores només ocupen un paràgraf al marge en la major part dels llibres de text. I l'extraordinari fenomen que suposa trobar, en un espai tan menut com Occitània i només en un segle, vint dones trobadores, es deixa de banda. Com pogué haver tantes dones poetes a l'Edat Mitjana? I per què solament a Occitània? Tot ens fa pensar que, atesa l'escassa consideració que han tingut les produccions fetes per dones, de segur que en degué haver moltes més.

La investigació per intentar resoldre l'enigma s'ha posat en marxa.

“Per a explicar l'aparició d'aquestes poetesses occitanes, que són les trobairitz, és necessari referir-se a la situació històrica d'Occitània, ja que tres factors (les croades, el comerç i les lleis d'herència) foren els determinants. Com a conseqüència de les croades, a les quals a soles anaven els homes, com va dir el Papa Urbà II, es va reduir el nombre d'homes d'Occitània, i d'altres llocs, cosa que va fer que les dones hagueren de prendre el control dels feus. Com hi havia molt de comerç a Occitània, hi havia una barreja religiosa i cultural que contribuïa a que el caràcter dels occitans fóra flexible i tolerant. Juntament amb aquest fet, també va influir que les lleis d'herència inclogueren les dones i no solament els fills barons; així, les dones podien heretar i això els donava poder polític, fent que pogueren ser una mica més lliures que en altres llocs d'Europa, cosa que va pogrejar una major llibertat artística i va animar les dones a escriure poesia.”

Però era la mateixa manera d'escriure? També les dones idealitzaven els seus estimats?

“Les trobairitz tenen quasi tots els trets comuns amb els trobadors; cometien adulteri, mantenien l'amor en secret per conservar el seu honor... Les trobairitz en canvi, tenen un tret diferencial dels trobadors i es què elles descriuen les relacions amoroses més reals, amb molts més detalls i de vegades, descriuen les relacions sexuals de manera carnal; és a dir, són més realistes. Els trobadors, en canvi, descriuen l'amada com a un ser idealitzat, que no s'assembla a la realitat; ells no plasmen una dona de carn i ossos. Les trobairitz expressen en els seus poemes el desig que tenen d'estar amb el seu amant, i els trobadors expressen el seu vassallatge.”

Curiosa diferència. Ells idealitzaven i elles eren més realistes! Alguna explicació?

“Els trobadors presenten l'amor cortès com el món que els homes veuen, on només els homes compten i la dona ocupa un paper marginal, no té paraula. En canvi, l'amor cortès per a les trobairitz expressa una relació totalment nova entre l'home i la dona; per a les trobairitz l'amor cortès és el plaer dels sentiments, és a dir, es troba en mig del desig i la satisfacció.”

És a dir, que els homes idealitzen perquè les dones estiguen com en un altar però sense la possibilitat de respondre?

“Hi ha dues raons de l'existència de l'amor cortès [...]. Una raó és la veneració de la dona, que trenca amb la tradició clàssica que la veu com un ser inferior (visió típica del cristianisme). L'altra raó és considerar l'amor cortès com un simple artifici literari que no era transmès a la vida normal (l'home continuava sotmetent la dona dins d'una societat masculista). Molts crítics diuen que l'amor cortès era una mentida i que realment el personatge poètic el que volia amb aquest ritus de vassallatge no era arrimar-se o ser vassall de la dama, sinó poder-se apropar al seu marit i tindre així la protecció d'una persona adinerada. Jo crec que el trobador pretenia ambdues coses, arrimar-se a la dama i al seu marit.”

I penseu que tenia raó Fuster quan deia que els poetes ens han ensenyat a estimar?

“Les relacions entre els homes i les dones d'aquella època, afortunadament, no tenen res a veure amb les de hui en dia. La societat en la qual vivim no et discrimina pel sexe. Encara que segueix havent-hi misogínia, la igualtat entre homes i dones està aconseguint-se a poc a poc. Per a açò, les dones han hagut de lluitar molt. Actualment una dona pot tindre, perfectament, els seus

estudis, la seua vida, pot estar soltera, casada o com vulga, al marge dels homes; és a dir, pot ser una dona independent!”

Més diferències?

“A l'Edat Mitjana era molt normal tindre un amant i cometre adulteri, però ara no se sol donar perquè les parelles que ara es formen, ho fan perquè els dos volen estar junts, ningú els obliga a casar-se ni a estar junts per sempre. Les parelles, si no va bé, poden divorciar-se i no passa absolutament res. Tampoc tenim necessitat d'ocultar-nos ni de que la nostra “honra” es veja influenciada. [...] Però encara queden alguns trets en comú amb l'amor cortés: el marit sempre es declara a la dona, i no a l'inrevés, l'home quasi sempre dóna el primer pas, els homes sempre acompanyen les dones, per “protegir-les”.”

M'encanta aquest comentari perquè precisament de barons que han de prendre la iniciativa i de dones que han de defensar la seua honra tractarem en la webquest sobre el *Tirant lo Blanch*, *Quan l'amor no és la guerra*. Però abans d'això, llegirem una història inventada amb els personatges típics de la literatura trobadoresca: la midons, el trobador, els gilós (marit) i els lausengiers (malparladors).

“En un castell d'Occitània, vivia un rei molt famós que s'havia de casar en tres setmanes. Tot el regne estava exultant, les ciutats vestien les seues millors gales, el poble es preparava per a la cerimònia i es respirava un ambient de festa, i les persones convidades compraven tot el necessari per a la boda.

Quan el gran dia arribà, tot el món celebrà una gran festa en honor del seu rei, i quan tot el poble estava ja esgotat, aparegué una trobadora, anomenada Anna, preguntant per on s'anava al castell del rei. La dona era alta, morena, d'ulls verds i molt atractiva i per tots els racons per on passava els homes se la quedaven mirant embadalits.

Quan la dona arribà a la cort del rei Pere, que així s'anomenava el rei, tots els nobles se la quedaren mirant perquè podia competir en bellesa amb la reina. En assabentar-se que s'estava celebrant el banquet en honor de la boda del rei, la trobadora Anna demanà permís al rei i cantà una cançó que havia compostat per a una boda. A Anna li agradà l'ambient que es respirava en eixa cort i prengué la decisió de quedar-se en la ciutat.

Anna s'enamorà del rei Pere, però havia de vèncer un obstacle molt gran: la reina Maria i la seua padrina Teresa. A poc a poc, la trobadora Anna començà a cortejar el rei Pere amb els seus poemes i el rei Pere va començar a caure en les trampes d'Ana, però Anna sempre vigilava perquè Teresa no estiguera a l'aguait i els enxampara.

Quan un dia la reina se n'anà a resoldre uns assumptes al seu país, va deixar Teresa amagada en una cambra contigua a on dormien ella i el rei Pere perquè vigilara el que feia el rei en la seua absència. Quan va arribar la nit, va vore com el rei Pere li deia a la trobadora Anna que anara a la seua cambra més tard perquè ningú la trobara. Després la trobadora va anar a la cambra del rei i van passar tota la nit junts.

La reina tornà als dos dies i Teresa anà corrent a contar-li tot el que havia vist. Quan aquesta s'assabentà, parlà amb el rei Pere per a saber si era veritat i aquest confessà:

—Sí, vaig passar la nit amb la trobadora Anna i, com sóc el rei, faig el que em dóna la gana. Tu no eres ningú per a dir-me què he de fer. —Li respongué ofès el rei.

Aquesta, veient que contra açò no podia fer res, manà cridar la trobadora i aquesta ràpidament anà on es trobava la reina.

—M'he assabentat que vas passar la nit amb el meu home. —Li digué la reina.

—Sí, però abans que em digues res, jo no hauria anat si ell no m'haguera demanat que ho fera. —Li respongué sàviament Anna.

Quan la reina Maria escoltà açò, es va posar com una fera i li donà un colp a la trobadora. Aquesta no va ser menys i li tornà el colp més fort. Després d'açò, les dues es van començar a barallar i la brega finalitzà quan la reina Maria va caure per la balconada i va morir empalada en una tanca.

El rei, en assabentar-se de la notícia, va manar fer un dol oficial de tres dies i que tot el poble anara a l'enterrament de la reina. Passats tres mesos de la mort de la reina, el rei Pere es va casar amb la trobadora Anna i van ser feliços per a sempre.”

La protagonista és una dona i això està bé. Ella pren la iniciativa de la conquesta i això també està bé però... ho fa perquè s'ha enamorat. I no destaca per la qualitat de la seua art sinó per la seua bellesa, amb la qual competeix amb la reina. Anna sedueix el rei amb trampes. El rei, òbviament, sucumbeix i enganya la seua dona; no sols això sinó que es mostra autoritari i prepotent quan la reina li demana explicacions. Per la seua banda, la reina és desconfiada i es val d'una aliada per a descobrir la infidelitat. Després, no té recursos per a enfrontar-se al rei, un superior, i ho fa amb la seua igual, però usant la violència. Les dues dones es barallen per un home. I l'amor venç.

Massa tòpics, no? La veritat és que no els ho vaig posar fàcil mostrant-los com a exemple el fulletó amb Saurimonda i el trobador Guillem de Cabestany.

Del trobador rossellonés Guillem de Cabestany es diu que va morir assassinat pel cruel marit de Saurimonda, en saber dels amors d'aquesta amb el trobador. Després, no content amb la mort del poeta, féu menjar a la dona el cor de Guillem cuinat amb pebre. La infeliç Saurimonda es llevà la vida quan sabé la veritat.

(Resum de la biografia del trobador) A cura de L. Badia. *Poesia trobadoresca*, ed. 62

Homes cruels i dones que moren per amor. Convindrà canviar de terç per a no plorar.

Quan l'amor no és la guerra. Una webquest sobre el Tirant lo Blanc

L'obra de Joanot Martorell és excepcional per moltes raons que per descomptat ja hem estudiat a classe, però també és el producte del seu temps i, per això, mostra unes determinades relacions entre els homes i les dones en les quals convé que ens detinguem.

El nucli de Tirant a Constantinoble constitueix la part més llarga de la novel·la i és la que inclou el gros de la trama amorosa de l'obra. A llarg de més de dos-cents capítols, les escenes amoroses, sensuals i explícitament sexuals, són tan freqüents i tan variades, i estan narrades amb tanta habilitat i saviesa pel seu autor, que en constitueixen el principal atractiu. Si a això hi afegim el tractament humorístic d'algunes de les situacions i l'actualitat de les vivències narrades, conclourem que el realisme de l'obra les fa quasi contemporànies. Tal vegada per això al lector actual li resulta tan fàcil fer seu el *Tirant lo Blanch*.

El treball que encomane a l'alumnat consisteix a comentar quatre textos de l'obra i, per a arrodonir la feina, convertir un d'ells en un relat més actual quant a la vivència de les relacions

afectives i sexuals. Com a mostra els oferesc una adaptació del primer, on Tirant i Carmesina es coneixen.

Tot comença amb l'arribada de Tirant a Constantinoble, al palau de l'Emperador (capítol CXVIII. *Com Tirant fou ferit en lo cor ab una fletxa que li tirà la deessa Venus perquè mirava la filla de l'emperador*). Aquest, sabedor de la fama de bon estratega de Tirant, crida el famós cavaller perquè l'ajude a defensar l'Imperi de l'ofensiva dels turcs. I el nostre Tirant, preparat per a batallar en els més diversos camps, no ho està per a defensar-se del simple atractiu d'una donzella.

"E per la gran calor que feia, perquè havia estat ab les finestres tancades, estava mig descordada mostrant en los pits dues pomes de paradís que crestallines parien, les quals donaren entrada al ulls de Tirant, que d'allí avant no trobaren la porta per on eixir..."

Joanot Martorell, *Tirant lo Blanc*, Ed. 62

Quan Tirant veu els pits de Carmesina, els seus ulls no poden eixir de l'escot d'aquesta i, quan acaba la visita, es tanca a la seua cambra i no vol parlar amb ningú. El seu cosí Diafebus, preocupat, li pregunta sobre el seu estat i aquest, avergonyit, li confessa que està enamorat

"Mai no he sentit un mal tan greu com el que ara sent, que ben aviat em portarà a una mort miserable o una glòria reposada si la fortuna no m'és contrària, car la fi de totes aquestes coses és el dolor, ja que l'amor comporta sempre l'amargor."

Joanot Martorell, *Tirant lo Blanc*, Ed. 62

Diafebus qualifica de vergonyós el comportament de Tirant i recorda les burles que aquest feia als enamorats:

"Sou ben folls tots aquells qui estimeu. No teniu vergonya de privar-vos de la llibertat i de posar-la a mans del vostre enemic, que abans us deixarà morir que tenir-vos pietat?"

Joanot Martorell, *Tirant lo Blanc*, Ed. 62

Comencem a treballar sobre el text.

Com s'enamora Tirant de Carmesina? És amor? És solament desig? Com tractava Tirant els enamorats abans que li passara a ell? És propi dels homes considerar l'enamorament com una cadena?

El debat sobre la importància del cos en l'enamorament està servit i ens retorna a la primera webquest. Però de l'embolcall, ja n'hem parlat prou i ara volem fixar-nos en la concepció de l'amor! Com a mostra, m'ho he passat en gran escrivint l'adaptació d'aquest primer text perquè tinguen clara la tasca que han de dur a terme. El primer que faig és canviar-li el títol perquè no m'agraden les metàfores guerreres.

Com Tirant fou acaronat al cor amb una ploma que li caigué a la deessa Venus perquè mirava la filla de l'emperador

"Mentre l'Emperador parlava, les orelles de Tirant estaven atentes a les paraules, però els ulls, d'altra part, contemplaven la gran bellesa de Carmesina la qual, per la forta calor que feia amb les finestres tancades, estava mig descordada, mostrant als pits dues pomes de paradís que cristal·lines semblaven.

Un xic convencional, portat per una educació sexista i discriminatòria, hauria pensat que Carmesina, en mostrar els pits tan obertament, era una xica massa liberal. Però Tirant era diferent. I la princesa, per la seua banda, opinava que les dones havien de gaudir de les mateixes comoditats que els barons i que si aquests podien llevar-se la samarreta i mostrar els seus pits, ella també podia fer-ho: estava al seu palau i feia moltíssima calor!

Tirant, però, portat per l'educació sexual diferenciada que anima els xics a viure lliurement la

sexualitat i a no amagar-la, no podia apartar els ulls dels pits de Carmesina i va haver de fer esforços quasi sobrehumans per dissimular perquè no volia que la princesa se sentira violentada per una mirada de mascle famolenc. N'hi ha maneres i maneres de mirar les persones que ens agraden...! i la manera depredadora era massa agressiva.

Tampoc va voler somiar en el futur; realment acabava de conèixer la jove i no era qüestió d'imaginar ni molt menys que passaria la vida amb una persona pel simple fet de tenir aquesta uns pits preciosos. Per això, va parlar amb la princesa tot el que va poder, per veure si la bellesa d'aquesta es corresponia amb la seua intel·ligència, contravenint també la màxima masculista segons la qual els xics volen les xiques belles i simples. Ell, Tirant, la volia guapa i intel·ligent.

L'emperador agafà la seua filla Carmesina de la mà i la tragué fora d'aquella cambra, no perquè aquesta fóra una dèbil criatura del sexe femení, sinó perquè el pare estava ben orgullós de tenir una filla amb quatre llicenciatures i un futur de reina prometedor.

Per la seua banda, l'emperadriu agafà Tirant pel braç, i aquest va acceptar gustós ja que no sempre li agradava haver de fer el paper actiu: deixar-se dur estava molt bé. Aquesta el va conduir a una altra cambra molt ben emparamentada, tot a l'entorn de la qual s'historiaven els amors següents: de Floris i Blancaflor, d'Enees i Dido, de Tristany i Isolda, de la reina Ginebra i Lançalot, i de molts altres, els amors dels quals havien estat molt ben representats en aquella subtil i artificial pintura. Tirant va admirar les obres i digué a Ricard:

–No hauria cregut mai que en aquesta terra hi haguera coses tan admirables com les que ara veig.

Però realment, pensava més en la bellesa de Carmesina que en els quadres, tot i que aquell no ho entengué. A més, aquells amors desgraciats i difícils no li agradaven, ja que no els considerava un bon model de parella: amors eterns, fets de patiments i de renúncies... Tirant pensava que l'amor era alegria i plaer, creixement mutu, respecte a l'espai personal de l'altre... no dolor. I mentre mirava les pintures, pensava en models més actuals, no perquè li agradaren més, sinó perquè eren els que tenia més a la mà: Beckham i Victoria, Brat Pitt i Angelina Jolie, Jesús Vázquez i Roberto Cortés, Bisbal i Chenoa... No estava segur si aquests darrers, que s'havien jurat amor per sempre, encara estaven junts. Estava clar que l'amor etern només passava a les pel·lícules...

Després, Tirant demanà llicència a tothom i se n'anà a la posada, entrà en una cambra i posà el cap sobre un coixí, als peus del llit. No tardaren gaire a venir-li a dir si volia dinar. Tirant digué que no, que tenia mal de cap. Tanmateix, era una excusa: no parava de pensar en Carmesina. El seu cosí Diafebus, que veié que Tirant no eixia, entrà preocupat a la cambra, i li digué:

–Capità senyor, us pregue que em digueu el vostre mal quin és, perquè si puc donar-vos algun remei, ho faré de molt bona voluntat.

–Cosí meu –digué Tirant–, el meu mal, de moment, no necessiteu saber-lo. I jo no tinc altre mal sinó que l'aire de la mar m'ha trastornat tot.

Una altra excusa. Per què no volia Tirant dir-li al seu millor amic que no podia traure's del cap a Carmesina? Tirant reflexionà: Diafebus era els seu cosí i confident i, contràriament al que pensen molts barons tradicionals, els xics també parlen de sentiments i no per això són menys homes. El seu cosí insistí:

–Oh, capità!, I us voleu amagar de mi, que he estat l'arxiu de tots quants mals i béns heu tingut, i ara, per tan poca cosa, em bandegeu dels vostres secrets? Diguen-m'ho, per pietat, i no em vulgueu amagar res que us afecte.

I Tirant no pogué més i explotà:

–Estic enamorat!

I, per por a la reacció del seu amic, es girà de l'altra part, perquè no gosava mirar Diafebus a la cara i perquè dels seus ulls destil·laven vives llàgrimes mesclades amb singlots i sospirs. Perquè després diguen que els xics no ploren!

Diafebus, veient el comportament de Tirant, li va recordar com es burlava d'aquells que parlaven d'amor: "Sou ben folls tots aquells qui estimeu. No teniu vergonya de privar-vos de la llibertat i de posar-la a mans del vostre enemic, que abans us deixarà morir que tenir-vos pietat". Però Tirant li respongué que des que havien arribat a les seues mans lectures feministes que li havia passat una tal sor Isabel de Villena, ell era un home nou. Afegí que, tal vegada quan era jove, havia tingut les velles i tradicionals idees segons les quals un home perd la llibertat quan s'enamora i que les dones són l'enemic. Contràriament, ara plorava de content i esperava que Carmesina sentira el mateix que ell."

El text adaptat els fa gràcia i ràpidament em corregeixen sobre Chenoa i Bisbal. “*Que no estàs al dia: que ara Bisbal està amb la Tablada!*”. Feta la puntualització, seguim amb els comentaris.

En el segon text que els propose (CCXXXI. *Com Plaerdemavida posà a Tirant en lo llit de la princesa*), veiem Plaerdemavida amagant Tirant dins d'una caixa perquè pugui contemplar el bany de Carmesina. Després, la donzella, simulant que és el cavaller, acarona la Princesa i li besa la boca i els pits, el ventre, les cuixes i el “secret”. Sabedora de la mirada de Tirant, Plaerdemavida el provoca:

“Oh, Tirant, on ets tu ara? Per què no vénis a mi, quan tan piadosament et cride? Les mans de Tirant són dignes de tocar ací on jo toque, i un altre no, perquè amb aquesta degustació no hi ha ningú que no s'hi volguera ofegar.”

Joanot Martorell, *Tirant lo Blanc*, Ed. 62

Divertida amb les carícies, Carmesina demana a Plaer que es banyi amb ella i aquesta accepta amb la condició que deixi que Tirant estiga una hora al seu llit. Després li pregunta què faria si el cavaller entrara a la seua cambra sense que ella ho sabera. Carmesina respon que li pregaria que se n'anara però que si no ho volia fer “abans decidiria callar que ésser difamada.”

Acabat el bany, la donzella trau Tirant de la caixa, el fa despullar i el porta al llit de Carmesina. Davant dels tremolors del cavaller, aquesta es burla:

“Què és això? No hi ha home al món que siga valent en armes que no siga temorós entre dones. En les batalles no teniu por de ningú i ací tremoleu per la vista d'una sola donzella?”

–Per la fe que dec a Nostre Senyor Déu, jo estaria més content d'entrar en lliça, en camp clos a tota ultrança, amb deu cavallers, que no pas d'emprendre un semblant acte.”

Joanot Martorell, *Tirant lo Blanc*, Ed. 62

Actua Plaerdemavida com una bona amiga de Carmesina? Què penses de les burles de Plaerdemavida a Tirant? Quin tipus de personatge és la donzella?

Vegem una adaptació d'aquest text feta per un alumne:

“[...] Tirant vingué a la cambra de la duquessa i mentre els altres sopaven, Plaerdemavida no va tindre altra bona idea que anar a buscar Tirant perquè aquella nit, sabent que aquest estava enamorat de la seua amiga Carmesina, contemplara el bany de l'amada. Es pensaria que li feia un favor? Pensava que era un eixit?”

Bé, Plaerdemavida agafà Tirant de la mà i se l'emportà a la cambra de Carmesina, on hi havia una caixa amb un forat que havien fet perquè poguera respirar, i davant estava preparat el bany. Tirant, en veure el pla que li tenia preparat Plaerdemavida, no li va fer molta gràcia, pensava molt el que poguera pensar Carmesina si el pillava, podia pensar que era un eixit! I això no era veritat... però Plaerdemavida no li va deixar temps per a pensar-ho, va pressionar-lo perquè es ficara dins de la caixa i ja tots havien acabat de sopar i es dirigien a les seues cambres, i això va fer que Tirant no tinguera altra eixida que ficar-se dins de la caixa i aguitar.

La princesa va entrar en la cambra i començà a despullar-se. Quan Carmesina restà tota nua, Plaerdemavida agafà la roba i obrí la caixa i la deixà una mica oberta i hi posà roba per sobre, perquè Carmesina no ho vera. De la roba de la princesa va caure alguna cosa dins la caixa. Tirant la va mirar i va comprovar clarament que es tractava d'un condó, la qual cosa va fer que li

interessara més Carmesina perquè va comprendre perfectament la raó de portar-lo; feia poc Tirant s'havia llegit un llibre que es deia *Què tinc ací baix?* que tractava clarament de les diferències que hi ha entre l'educació que s'aprén al carrer, la que es proporciona a les escoles o donen els pares, i les veritats del sexe i el seu voltant, i va aprendre que en la seua situació allò típic que pensaria un xic seria que la xica era una fàcil, una qualsevol, que anava buscant relacions... però Tirant sabia que Carmesina era una xica molt intel·ligent i això li agradava, tan sols era una forma de prevenció, de protecció.

Va alçar la vista i va vore com Plaerdemavida, resseguint-la pam a pam, li deia:

–A fe meua senyora, si Tirant fora ací, si us tocava amb les seues mans com jo faig, jo pense que ell s'ho estimaria més que si el feien senyor del reialment de França.

A la qual cosa la princesa, sorpresa de sentir parlar de Tirant en aquell context, li digué:

–No t'ho cregues que ell s'estimaria més ésser rei que no tocar-me així com tu fas.

La princesa digué això en lloc del que pensava, que li agradaria que Tirant l'estimara molt, però va dir-ho per no parèixer una fàcil o una fresca i que s'interessava molt per eixes coses (a part que era un poc vergonyosa) i va haver d'ocultar el que sentia una altra vegada més...

Plaerdemavida va seguir el seu joc de bona amiga i digué:

–Oh, Tirant, on sou vós ara? Com és que no sou ací perquè poguéreu veure i tocar la cosa que més estimeu en aquest món i en l'altre? [...]

Després d'haver estat una estona així, fent broma, la princesa entrà al bany i digué a Plaerdemavida que es despullara i que entrara al bany amb ella.

–No ho faré sinó amb una condició.

–Quina serà? –digué la princesa

–Que accepteu que Tirant estiga una hora al vostre llit i que vós hi sigueu.

Plaerdemavida sabia molt bé el que feia, volia que la princesa diguera que sí i després, per casualitat, que Tirant i ella s'encontraren en aquella situació i va continuar amb el seu pla.

–Senyora, feu-me el gran favor de dir-me si una nit Tirant vinguera ací, que cap de nosaltres no ho sabera, i el trobareu al vostre costat, què diríeu?

–Què li hauria de dir? Li preguntaria que se n'anara i, si no se'n volia anar, abans decidiria callar que ser difamada.

Carmesina va dir això per altra vegada ocultar el que de veritat faria, perquè ella volia que passara i que es quedara junt a ella al llit, però a Plaerdemavida no podia dir-li-ho. Què pensaria?

–A fe meua, senyora –digué Plaerdemavida–, així ho faria jo.

Acabat el bany, portaren a la princesa a col·lació. Quan totes s'adormiren, Plaerdemavida es llevà del llit i, en camisa, tragué Tirant de la caixa i el féu despullar silenciosament, perquè cap d'elles no ho sentira. I a Tirant, tot el cor, les mans i els peus, li tremolaven.

Plaerdemavida pensava que tot estava eixint a la perfecció però el que va dir Tirant li va deixar la boca oberta:

–Per la fe que dec a Nostre Senyor Déu, jo estaria més content d'entrar en lliça, en camp clos a tota ultrança, amb deu cavallers, que no pas d'emprendre un semblant acte.

El pla de Plaerdemavida li havia eixit fatal, no va tindre en comte el sentiments tan profunds i de respecte que sentia per Carmesina i això sí que li va donar enveja, ella volia esclafar la relació que hi havia entre ells i en lloc d'això l'havia reforçat!"

Tirant és respectuós i s'alegra que Carmesina siga una xica previsor. Però la princesa

continua havent de dissimular els seus desigs i Plaer passa de ser una Celestina a convertir-se en una amiga dolenta que vol carregar-se la relació entre els enamorats. No hem avançat molt!

El text següent és més atrevit i més transgressor:

“Tirant fou invitat al palau per a sopar amb l'emperador. Quan tot el món estava borratxo, Tirant aprofità per anar-se'n a la cambra de la princesa conduït per Plaerdemavida, una de les més fidels criades de la princesa. Aquesta li havia preparat una caixa amb un forat perquè pogués veure tot el que faria la princesa quan arribara a la cambra.

Una vegada finalitzada la festa, Carmesina, acompanyada de Plaerdemavida, va pujar a la cambra. Només tancar la porta, es van besar apassionadament i Tirant, incrèdul, no perdia detall. Entre besos i carícies la princesa va dir amb veu sensual i provocadora:

–Prepara el bany, m'estic morint de ganes de despullar-me i fer-me un bany calent amb tu.

–Vaig, princeseta meua –va contestar Plaer mentre mirava amb complicitat a Carmesina.

Als cinc minuts d'haver-se'n anat, va tornar Plaerdemavida:

–Ja està, vida meua.

Carmesina li va respondre amb un bes, mentre es despullaven de forma molt calenta l'una a l'altra. De sobte es va oir una veu masculina:

–Xiques, no gosareu muntar-vos la festa sense mi? –va dir graciós Tirant.

–Hola Tirant –va dir Carmesina– la veritat es que no m'esperava una altra reacció per la teva banda, eres com tots els homes. Per cert, aquesta trobada no és producte de la casualitat, ho hem fet a dretcienc perquè volem dir-te unes cosetes. Volem que ens deixes en pau, Plaerdemavida i jo som parella des de fa molt de temps i tu eres un incordi en la nostra relació.

–Però... –va intentar dir Tirant.

–Ni però, ni pera Tirant –va interrompre Carmesina– ves-te'n d'ací, estàs interrompent la nostra vetllada, i a més avui complim dos anys i un mes i ens agradaria poder celebra-ho. T'ordene que te'n vages o cridaré a la guàrdia reial perquè et traguen de les orelles.

–Està bé, Carmesina. No et poses així amb mi –va dir Tirant, i per a arreglar-ho encara més va afirmar, mentre es dirigia a la porta–, cometeu un error, els homes valen més que les dones. Sereu unes reprimides sexuals!

–Un moment Tirant, –crijà Carmesina– mai seràs el suficient home com per a substituir a una dona... i més val que tanques la boca i no digues ni una sola paraula de tot açò, perquè t'acusarem de mentider i acabaràs degollat. Adéu cavaller Tirant– va dir entre rialles Carmesina.

I per fi Tirant abandonà la cambra. Plaerdemavida va tancar la porta i continuaren la vetllada amb maduixes, xampany, carícies, besos i un bany molt calent.”

Aquestes xiques són un poc agressives! I Tirant, massa masclista! En canvi, en el següent text Tirant és convidat a participar del festival:

Tirant és convidat per Plaerdemavida a contemplar el bany de la princesa

[...] Plaerdemavida va agafar a Tirant i el va amagar en una caixa que hi havia a l'habitació de Carmesina. Li havien fet un forat perquè poguera respirar i també observar el bany de la princesa.

[...] La donzella semblava nerviosa.

–Què et passa? Pareix que siga la primera vegada que em veus tota nua... –va dir Carmesina.

–No res, Carmesina. No et sembla que hui fa més calor? –va contestar Plaerdemavida, mentre

la despullava per a prendre el bany, amb molta vergonya. Ella estava nerviosa perquè Tirant estava ocult en la caixa i no volia que la princesa el descobriera.

–Més calor? Sí... tens raó –i de sobte es va dibuixar un somriure als llavis de Carmesina.

–Doncs vaig a obrir la finestra –va respondre Plaerdemavida, evitant mirades incòmodes.

–No, espera un moment. He de confessar-te una cosa –Carmesina va agafar a Plaerdemavida del braç–. Estic enamorada de tu.

–Què?? No, no pot ser... si jo no... –es va quedar sense paraules–. Carmesina, no em gastes aquestes bromes, que ja saps que no m'agraden... –va dir molt angoixada.

–Creu-me, no és cap broma.

Aleshores, Carmesina es va abalçar sobre ella i intentà furtar-li un bes. Però aquest intent va ser en va, ja que Plaerdemavida la va empenyar ràpidament i va començar a cridar:

–Tirant! Ix d'una vegada!! No em veus que necessite ajuda??

–Com?? Què?? Tirant està aquí?!? –va preguntar Carmesina molt sorpresa.

–Sí,estic aquí! –va eixir de la caixa d'un bot.

–Què dius? Plaerdemavida, tu sabies tot això?

–Clar que ho sabia! Jo he sigut la que ha amagat a Tirant aquí! Volia convèncer-te de que Tirant era un xic molt bo per a tu, i volia que et gites amb ell.

–Doncs, ja veus que no! –va dir molt enfadada.

–Carmesina, no et poses així... –digué Tirant com volent disculpar-se.

–Que no em pose així? No vull vore't més! I a tu tampoc, Plaerdemavida! M'haveu traït i enganyat. Fora de la meua habitació!!

Tirant i Plaerdemavida es van esglaiar molt per la seua reacció. Es van quedar immòbils sense saber què fer, quan, per a sorpresa seua, Carmesina es va començar a riure i va dir:

–És broma... L'únic que desitge és passar la nit amb vosaltres dos!

I van tancar la porta i van passar tota la nit junts.”

El tercer dels textos (CLVIII. *Lo somni que Plaerdemavida féu*) recrea les bodes sordes celebrades entre Diafebus i Estefania i la relació de Tirant amb Carmesina, tot sota la mirada de Plaerdemavida que, al matí següent, relata a la princesa els jocs amorosos que ha presenciats com si d'un somni es tractara. La relació sexual que es mostra en aquest somni fingit és valorada per estudiosos de l'obra barons amb qualificatius diversos: “dolça”, “alegre”, “deliciosa”... Quedem-nos amb aquests adjectius i endinsem-nos en el text!

Plaerdemavida conta a la princesa que mentre ella dormia, Estefania s'alçà i deixà entrar a la cambra a Tirant i a Diafebus, mostrant-los el camí cap al llit de Carmesina. Allí, els quatre junts, que no barrejats, començaren els jocs. Mentre Tirant insistia, tocant-li els pits, besant-la i volent posar “la mà davall la falda per cercar-vos les puces”, Carmesina responia que la deixara.

"Temps vendrà que lo que tant desitges estarà en llibertat tua [a la teua disposició], e la mia virginitat conservada serà per a tu."

Joanot Martorell, *Tirant lo Blanc*, Ed. 62

Carmesina li explicà que l'havia deixat entrar pel molt amor que li tenia i per la insistència de Plaerdemavida. Però que mantenir la castedat era essencial en una persona de la seua condició. Tirant, tot i insistir mostrant-se decebut per la poca confiança de Carmesina, i no sense pressionar-la dient-li que seria “condemnada per tots aquells qui d'amor senten” acceptà i, a petició

de Carmesina, va renovar el jurament de no forçar-la.

"E posat cas que ho volguesses cometre, no seria poc lo dan [dany] e congoixa que tu em daries; e seria tanta que en tots los dies de ma vida de tu me lamentaria, car com [quan] la virginitat és perduda no és reparable."

Joanot Martorell, *Tirant lo Blanc*, Ed. 62

Per la seua banda, Estefania es queixava del mal que li feia Diafebus.

"Aprés viu somiant que Estefania estava sobre aquell llit ab les cames que al parer meu li veia blanquejar, e deia sovint: "Aï, senyor, que mal me feu! Doleu-vos [Compadieu-vos] un poc de mi i no em vullau del tot matar." E Tirant que li deia: "Germana Estefania, per què voleu incriminar la vostra honor ab tants grans crits? No sabeu que moltes voltes les parets tenen orelles?" E ella prenia lo llançol e posava'l-se a la boca e ab les dents estrenyia'l fort per no cridar. E no es pogué estar, après un poc espai, que no donàs un crit: "Trista, què faré? Dolor me força de cridar e, segons veig, deliberat [decidit] tenui de matar-me." Llavors lo Conestable li tancà la boca.

Joanot Martorell, *Tirant lo Blanc*, Ed. 62

Quan Hipòlit acabà la feina, Estefania exposà aquest llarg parlament:

"Vés-te'n, cruel ab poca amor, que no has [tens] pietat ni misericòrdia de les donzelles fins que els has violada la castedat. Oh sens fe! De quina pena seràs digne, si jo no et vull perdonar? E, complanyent-me [com més em plany] de tu, més fort t'ame. On és la fe, per tu a mi rompuda? On és la tua mà dreita, ajustada ab la mia? On són los sants qui facen testimoni, los quals ahir per la tua falsa boca foren nomenats, que em prometist que no em faries mal ni per tu no seria decebuda? Gran ardiment [gosadia] has fet que ab pensa deliberada [a consciència] hages volguda robar la despulla de la mia virginitat, per tu ésser home de tan gran autoritat; e perquè la querella mia més verdaderament sia coneguda...!", cridà la princesa e a Tirant e mostra'ls la camisa e dix: "Aquesta sang mia ha força de reparar amor [ha de ser reparada per l'amor.]" E tot açò deia ab les llàgrimes als ulls. Aprés dix: "Qui haurà grat de mi, ni qui fiarà de mi, que no he sabuda guardar a mi mateixa? Com serà per mi guardada altra donzella que acomanada em sia? No tinc conhort [consol] sinó d'una cosa: que no he res fet que perjudique l'honor de mon marit, sinó que he complida sa voluntat a mal grat meu [sense voler-ho]."

Joanot Martorell, *Tirant lo Blanc*, Ed. 62

I després es queixà de no haver pogut viure unes bodes públiques, amb música i convidats, en lloc de les doloroses bodes sordes que s'acabaven de celebrar.

Mentre aquestes escenes contemplava/somiava, Plaerdemavida només desitjava que estar amb el seu estimat Hipòlit i hagué de rentar-se la cara i el cos de la sufocació. Tanmateix, el relat del somni continua:

"E Tirant suplicava a l'altesa vostra que li fésseu gràcia de soltar-li lo sacrament [d'alliberar-lo del jurament], perquè pogués obtenir lo victoriós triümfó que desitjava, així com son cosí; e la celsitud vostra no volgué, sinó que restàs gloriosa [sortíreu victoriosa] de la batalla."

Joanot Martorell, *Tirant lo Blanc*, Ed. 62

Delicioses històries amoroses? Dolces i alegres?

Què li preocupa a Carmesina? Què vol Tirant? Com és la relació d'Estefania amb Diafebus? És plaent per als dos? Què fan Tirant i el Conestable perquè no se senten els crits d'Estefania? Com se sent Estefania després de la relació sexual amb Diafebus? Què pensa Plaerdemavida en contemplar la relació entre Estefania i el Conestable? És creïble?

Els alumnes li donen altres solucions:

El somni que va tenir Plaerdemavida

–Has somiat res més?

–I tant que sí! –digué Plaerdemavida–. Et conte. Tu vas prendre el DVD d'Alien vs. Predator de la teua prestatgeria.

–Ohh, la nostra pel·lícula favorita!

–Sí, i li vas dir: "Tirant, jo t'he deixat venir ací per donar-te un poc de repòs, per l'amor que et tinc." I Tirant dubtava de fer el que tu li deies. I tu afegies: "Si m'estimes, jura'm per la teua vida i la teua sang, per totes les parts d'Alien vs. Predator, pels teus pares i per tot el que vulgues en aquest món, que els meus pantalons no es mouran del lloc on ara estan, fins a nova ordre. Estem? Tu ets ací, entre altres coses, perquè Estefania m'ho ha demanat, ja que preferia que hi haguera més gent a la seua primera vegada. L'error que ha comés ha sigut suposar que jo volia fer-ho ara i amb tu". "OK. –deia Tirant– Jo pense que seria millor per als dos deixar-se portar i... fer-ho, com ells. Però, et faré cas, tot i que creia que tu no tindries por". "Que vosaltres, els xics, no en teniu, de por?" Li vas preguntar tu, després de fer-li acomplir el jurament. En acabant vaig vore com ell et llevava la samarreta i et besava amb gran pressa les mamelles. I quan cregué que tu estaves en la inòpia, volgué posar la mà davall els teus pantalons. I tu no ho volgues consentir.

–Ha, ha, ha! Em dóna en el nas que si jo ho haguera consentit, el jurament perillaria, ja saps tu com és el Tirant, fins i tot el dels somnis és igual, igual que el Tirant de veritat!

–Ha, ha, ha! I tu li vas dir: "Ja tindràs temps d'aconseguir el que desitges". Aleshores, [...] agarrats com si fosseu dos polpets, us besàveu amorosament. I això no és tot: l'Estefania estava sobre aquell llit amb les cames obertes i pàl·lida con si haguera vist un fantasma, i deia coses com: "Ai, senyor, que em mata! Tin compassió de mi, que m'estàs fent mal! Para ja, home! Para, caracollons!" I Tirant li deia...

–Què? Què? Què passa amb mi? Què? – Va dir Tirant Blanc, el nuvi de Carmesina i un membre més de la panda, mentre s'apropava a les xiques.

–Que a tu no t'han ensenyat a no espiar les converses alienes? –Va dir Carmesina mentre Tirant li donava dos besos a les galtes a Plaerdemavida.

–Perdó. –Va contestar Tirant a la seua novia, després de donar-li un bes.

–Plaer m'estava contant un somni que va tenir anit. –Va dir Carmesina i després li va contar al seu nuvi el somni resumit. Quan va acabar, Plaerdemavida va continuar.

–Bé, Tirant, tu li deies: "Cosineta, vols callar-te? Que no has sentit dir mai que les parets tenen orelles?" I ella agafava el llençol entre les dents prement-lo com Rambo. I ben prompte es va sentir de nou la seua veu. T'estava demanant ajuda, Tirant, perquè creia que el Josep la mataria. Aleshores, el Conestable li tancà la boca.

–Com es nota que és un somni. –Va dir Tirant assentint amb cara de mosquejat. En eixe moment va sonar la sirena de tornada a les classes, i els tres companys es van dirigir cap a dins de l'institut.

–Per? –Preguntà Carmesina, curiosa.

–Perquè amb la meua cosina no es clava ni Déu, i menys eixe imbècil del Conestable.

–Però no éreu amics?

–De menuts sí, però des que es va ajuntar amb una panda de macarres...

–Ohh. Sí que ets protector! –Va dir Carmesina.

–Ja sé que l'Estefania sap defensar-se sola, no ho faig perquè ella siga una xica ni res d'això. És la meua cosina i l'estime.

–Doncs ara ve el més fort de tot! ¡Jo, no sé ni per què, tenia... enveja de no estar amb vosaltres, volia estar al lloc d'Estefania! Jo... Volia sentir el mateix que sentia ella!

–Al·lucina! No se suposa que estava sofrint?

–Ja ho sé, però mira... I quan tot va acabar, Estefania es va quedar tombada al llit, en la mateixa posició que Jesucrist i va enviar a fer punyetes el Conestable, i li va dir de tot menys guapo.

Els tres amics es van parar al hall mentre la resta d'alumnes entrava a les seues classes corresponents i Plaer va continuar:

–Després es va posar a plorar perquè estava penedida del que havia fet i vosaltres dos la vaueu consolar. Estava eixint el sol i tu, Tirant, li demanares a Carmesina que t'alliberara del jurament

–I vaig tindre sort?

–Ni de lluny, no et va deixar i el Conestable i tu us n'anàreu. De sobte va sonar el meu maleït despertador i em vaig despertar tan sobtadament que recordava tot el somni. Us jure que només de pensar que jo li tenia enveja a la cosina del Tirant, amb perdó –va dir dirigint-se al seu amic– em donaven ganes de vomitar.

–Bé, hi ha gent que és sadomasoquista. Tampoc no passa res, no? –Va preguntar Tirant.

–Ja, ho sé, però no és el meu estil i coneixent Estefania dubte que siga el seu.

–Bé, encara cap de les dues no ho ha provat. –Va dir Tirant amb una rialleta.

–Això és el que tu creus, carinyo. –Li va dir Carmesina al seu nuvi pegant-li dues galdades fluixetes, que no li van fer cap mal. Després les dues xiques van començar a riure.

–Com que el que jo crec? Què sabeu vosaltres que no sé jo?

–Vaja, vaja, vaja... El senyor Blanc i dos més. –Va sonar una veu de dona darrere d'ells, era la professora de Valencià, la més antiga i amb més mala llet de tot l' institut. –Va, a direcció. Aquesta ja és la setena vegada que et peles les classes, Tirant. I vosaltres dues, que fèieu amb ell?"

[...]

Amb aquest exercici intentem transformar la literatura per a transformar la realitat, però és difícil. Respondre les qüestions ens ajuda a centrar el tema, a fixar-nos en els aspectes negatius de les relacions que, tal vegada, una lectura ràpida o poc crítica no ens dona. L'obra té innumerables virtuts, però acostar-nos-hi amb les ulleres lila de la igualtat ens convida a buscar i a transformar els encontres sexuals en relacions igualitàries, sense pressions ni enganys innecessaris, qüestionant per descomptat que les escenes eròtiques del Tirant són *delicioses*.

En el darrer dels textos (CDXXXVI. *Com Tirant vencé la batalla e per força d'armes entrà lo castell*) els protagonistes són Tirant i Carmesina. L'Emperadriu anima la filla a consolar Tirant.

“–Senyora, veus ací lo cavaller vostre benaventurat, que la majestat vostra tant desitja. Així sia de vostra mercè que li façau bona companyia, tal com de vostra excel·lència s'espera, car no ignorau quants mals e treballs ha passats per atènyer la felicitat de l'amor vostra. Usau [Feu] sàviament, puix sou la discreció del món, que vostre marit és. E no pense la majestat vostra sinó en el present, que l'esdevenidor s'ignora quin serà.

Respòs la princesa:

–Germana falsa, no pensava jo jamás de vós així fos traïda. Mas tinc confiança de la molta virtut de mon senyor Tirant, que suplirà el vostre gran defalt [falta].

E no penseu que durant aquest parlament Tirant no estava ociós, ans les seues mans usaven de llur ofici. La Reina los lleixà [deixà] estar, e anà-se'n a dormir en un llit de repòs, que

havia en la cambra. Com [Quan] la reina se'n fon anada, la Princesa dreçà les noves a Tirant, qui lo combat estrenyia [enduria], e féu-li principi de tals paraules:

— Mon senyor Tirant, no canvieu en treballosa pena l'esperança de tanta glòria con és atènyer la vostra desitjada vista. Reposau-vos, senyor, e no vullau usar de vostra bel·licosa força, que les forces d'una delicada donzella no són a tal cavaller. No em tracteu, per vostra gentilea, de tal manera. Los combats d'amor no es volen molt estrènyer [no han d'endurir-se]; no ab força, mas [sinó] ab ginyosos afalacs e dolços engans s'atenyen. Deixeu porfídia [l'obstinació], senyor; no siau cruel; no penseu açò ésser camp ni lliça d'infidels; no vullau cençre [vèncer] la que és vençuda de vostra benvolença: cavaller vos mostrareu damunt l'abandonada donzella. Feu-me [Cediu-me] part de la vostra homenia [virilitat] perquè us puga resistir. Ai, senyor! Com vos pot delitar [agradar] cosa forçada? Ai! E amor vos pot consentir que façau mal a la cosa amada? Senyor, deteniu-vos, per vostra virtut e acostumada noblea. Guardau [Mireu], mesquina [desgraciada]! Que no deuen tallar les armes d'amor, no han de rompre, no deu nafrar [ferir] l' enamorada llança! Hajau [Tingueu] pietat, hajau compassió d'aquesta sola donzella! Ai cruel, fals cavaller! Cridaré! Guardau [Mireu], que vull cridar! Senyor Tirant, no haureu mercè [tindreu pietat] de mi? No sou Tirant! Trista de mi! Açò és lo que jo tant desitjava? Oh, esperança de la mia vida, vet la tua Princesa morta!

E no us penseu que, per les piadoses paraules de la Princesa, estigués [deixara] Tirant de fer son llavor, car en poca hora [temps] Tirant hagué vençuda la batalla delitosa e la Princesa reté les armes e abandonà's mostrant-se esmortida. Tirant se llevà cuitadament del llit pensant que l'hagués morta, e anà cridar la Reina que li vingués ajudar.”

Joanot Martorell, *Tirant lo Blanc*, Ed. 62

Què vol Tirant amb Carmesina? I Carmesina de Tirant? Quantes vegades li diu “no” Carmesina? Quins arguments usa ell per a convèncer-la? I ella per a defensar-se? Ha estat plaent per als dos la primera relació coital? Com han actuat?

Les adaptacions d'aquest text no es fan esperar:

“La reina digué a la princesa:

— Carmesina, ací tens a Tirant, que després de tanta lluita i sofriment que li has fet patir traient-se el Batxillerat, li he dit que ja és mereixedor de la teva companyia al llit. Ja sé que tenies ganes que Tirant acabara el curs per a estar amb ell. Jo l'he ajudat un poquet, no tens per què donar-me les gràcies...

Respongué Carmesina:

— Però, mare! Què has fet! Jo no volia fer res amb Tirant fins que passara les oposicions a bomber, no vull que es distraiga! Mare, no sé com has pogut donar-li falses esperances, i més sabent que Tirant és molt impulsiu, ja s'haurà emocionat.

— Doncs ja li he dit el pla que hi ha aquesta nit...

— No passa res, ja parlaré amb Tirant. Vés ja a la reunió d'advocats, que arribaràs tard.

— Està bé, però et ficaré l'ull damunt, a veure que feu...

Més tard, aquella mateixa nit...

— Carmesina!! He arribat a casa! Vols unes cervesetes?

— No, gràcies, anem a asseure'ns al sofà que veig que has estat amb els amics al bar.

Mentre Tirant i Carmesina parlaven al sofà tranquil·lament, Tirant va anar apropant-se a Carmesina, i van començar a besar-se. A poc a poc Tirant va anar apuntant més avall, fins que Carmesina va dir-li que ell ja sabia que no anava a passar d'allí.

— Però, Carmesina, ja he acabat d'estudiar! Jo crec que ja és hora de fer-ho després de no sé quantes pàgines de llibre!

— Tirant, no estic preparada encara i tu tampoc deuries! Has de tindre paciència pels dos.

— Ho sent Carmesina, però jo no aguante més!

En aquell moment de tensió, Tirant va agafar Carmesina pels braços i van començar a

batallar, Carmesina gemegava amb crits de por, i Tirant s'esforçava per obrir-li les cames. En el mateix moment en que a Carmesina li fallaven les forces, i Tirant es cregué victoriós, un objecte redó no identificat va travessar el cristall de la finestra i es va quedar rodant a l'estora. Tirant va observar aquest nou intrús, i sobtadament, una engegadora llum va inundar l'habitació. En un instant, van entrar quatre GEOX per les finestres, els bombers i la policia van tirar la porta avall, i l'exèrcit aguaitava en el jardí per si feia falta, també es podia escoltar el soroll d'unes aspes d'helicòpter en la llunyania...

Com un reina (que és el que era), la mare de Carmesina va entrar al saló i va pegar-li una puntada a Tirant als cataplins, i el va deixar a la mercè de les porres dels policies...

—Menys mal que t'estava ficant un ull filla...

Aquesta adaptació resulta curiosa per la contemporització que fa del Tirant: un estudiant de Batxillerat que sembla esperar la seua recompensa, com el nostre cavaller després de guanyar tantes batalles. A més, l'emperadriu passa de ser incitadora a salvadora de la filla, curios discurs venint d'uns adolescents en general cansats del proteccionisme dels seus progenitors.

Massa vegades el problema de les relacions afectives i sexuals no és la falta d'informació en anticoncepció sinó una determinada manera de ser home i de ser dona i una concepció de la parella i de l'amor malauradament sexistes. En el cas dels xics, una socialització masculina en la repressió de l'afectivitat i la vivència de la sexualitat com una font d'autoafirmació personal, de demostració de virilitat i fins i tot de domini cap a les dones. Per contra, en les xiques, la inhibició del desig sexual, sovint esquitxada de missatges contradictoris ("Sedueix però no molt", "Deixa que ell porte la iniciativa", "Que no es note que tens ganes, pensarà que ets una qualsevol", "No sigues una estreta", "Tots els xics volen el mateix"), va acompanyada de la sobredimensió de l'amor i de tot allò relacional. Aquesta educació dificulta que les dones puguin viure la sexualitat fora d'un context amorós i que els homes ho puguin fer al marge de la lluita i de la conquesta.

És innegable que una gran part de les escenes amoroses i sexuals del Tirant estan plenes de gràcia: la declaració amb l'espill, la penyora (una camisa interior) rebuda de Carmesina, la sabata brodada després d'haver tocat *lo lloc vedat*... És sorprenent la llibertat amb què viu el sexe l'Emperadriu amb Hipòlit, molt més jove que ella. Però també ho és el paral·lelisme que s'estableix entre els triomfs de Tirant en el camp de batalla i l'estímul que constitueix per al cavaller aconseguir vèncer les resistències de la princesa. Precisament en la pel·lícula de Vicente Aranda *Tirante el Blanco* (2006), la frase que ressona de principi a fi és: "l'arma més poderosa serà la virginitat d'una princesa", reforçant de nou la idea que l'amor és una batalla i que aconseguir la virginitat de Carmesina constitueix un acte doblement performatiu: unir en matrimoni els amants (tot i que no sempre ocorria així en la realitat)² i evitar que la princesa poguera arribar verge a un possible matrimoni amb el Gran Turc.

Una virginitat que val un regne!

Crec que la major part de les dones estem ja cansades de ser trofeus. I per sort, també n'hi ha cada vegada més homes que estan cansats de ser uns guerrers.

Tanmateix, el Tirant d'aquest alumne no és massa evolucionat:

---

² Joanot Martorell ho sabia bé: va reptar reiteradament Joan de Monpalau perquè aquest havia incomplert el compromís de matrimoni donat a Damiata, germana de Martorell, amb la qual havia celebrat bodes sordes.

“ [...] Quan la reina se n'anà, la princesa digué a Tirant:

— Mon senyor Tirant, encara que sé per a què has vingut, ja saps que encara no vull tindre relacions coitals amb tu, i espere que em compregues i que no utilitzes la força, ja que jo, una delicada donzella, no puc fer res en contra de la força de semblant cavaller.

Tirant, en escoltar estes paraules, va recordar una conversa que va tindre amb un bon amic, Jaume Roig, qui li havia dit que les dones sempre que diuen no, volen dir sí i que tota dona ha de fer el que l'home desitja per a complaure'l. En recordar això, ell va començar a intentar penetrar a Carmesina en contra de la seva voluntat. Ella li deia:

— Tirant, els combats d'amor no han d'endurir-se, no s'atenyen amb força, sinó amb enginyosos afalacs i dolços enganys. No continues que això, no és un combat, a més no entenc com et pot agradar el sexe forçat, ja que no té res de romàntic i molt menys d'excitant. No entenc com pots fer-li mal a la persona que estimes! Senyor, deteniu-vos, per vostra virtut i acostumada noblesa. A més, les armes d'amor no han de ferir l' enamorada llança! Tingues pietat de mi! I respecta la meua voluntat com un cavaller que et considerava, i no faces el que no vull o cridaré.

Tirant continuà pensant en els consells del seu amic i no va fer cas de res del que Carmesina li deia. Entre crits, Carmesina es preguntava si era això el que ella tant desitjava i ell la persona amb qui ella volia compartir la seva vida. En poc temps, Tirant estava a punt de aconseguir la penetració forçada, però alguna cosa no va eixir com s'esperava, i la reina aparegué amb dos guardes del castell que van evitar-ho i se'l van emportar a les masmorres.

La reina es va quedar amb Carmesina, que estava prou espantada i al cap d'unes setmanes, Tirant va ser condemnat i el seu amic Jaume Roig va compartir la masmorra amb ell, ja que va promoure el masclisme i va negar tots els drets a les dones.

El dia 8 de març els van condemnar i, des d'aleshores, aquest dia ha estat considerat com el dia de la dona, un dia que hauria de ser celebrat per totes les dones posteriors.”

No hi ha dubte que les relacions afectivosexuals heterosexuales són complicades, sobretot perquè se'ns educa depenent del sexe biològic. L'educació que es dóna a les xiques sobredimensiona el paper de les emocions i fa que no puguin viure plenament la sexualitat si no és en un context amorós. Les xiques sempre han de dissimular que tenen desig, perquè si no seran considerades unes *qualssevol*; per això, s'han de convertir en les guardianes de la moral d'altres xiques i han de frenar els xics, ja que se suposa que no es poden controlar ells solets.

L'educació que es dóna als xics és molt més oberta; aquests no sols es declaren sexuals sense embuts, sinó que la vivència de la sexualitat és senyal de masculinitat.

Que Tirant i Carmesina patiren aquesta diferent educació a l'Edat Mitjana és fins a cert punt normal; però que a l'actualitat continue passant, és molt, però que molt greu. Malauradament, les coses no han canviat tant com voldríem, i molts xics usen la coacció i la violència per a aconseguir sexe o deixen en mans de les xiques posar fre a la seua sexualitat o responsabilitzar-se de les conseqüències dels seus actes.

Per la seua banda, moltes xiques donen sexe per a aconseguir amor o perquè creuen que han de complir amb un determinat model de relació, i critiquen altres xiques perquè són sexuals, sense entendre que és tirar pedres sobre la pròpia teulada, ja que un dels molts mals de l'educació sexual donada a les xiques és no permetre que es desenvolupen plenament en aquest terreny, reprimint-les, convertint-les en unes analfabetes sexuals. I als xics, en uns analfabets emocionals.

I després hi ha l'amor. Per una banda, l'hem convertit en quelcom atzarós que arriba de sobte, contra el qual no es pot lluitar, i per al qual no cal ni conreu ni cura. Tirant i Carmesina s'enamoren només veure's. Això sí, ell en veure-li les mamelles!

Per l'altra, hem transformat el sexe en una entitat al marge de la persona que no té res a veure amb l'aprenentatge i el propi coneixement. I després, l'Amor, transcendent, espiritual, l'hem posat de la part de les dones (Carmesina, Estefania... donen sexe perquè amen) i el Plaer, de la part dels homes (Tirant i Diafebus). Els únics que semblen passar-ho en gran, i és una de les relacions més subversives de la novel·la, són l'emperadriu i Hipòlit. Ella, major i casada, ell, jovenet i enamorat.

I aquests dos mons, Amor i Plaer, que no haurien d'estar enfrontats, s'han tenyit d'Infantilisme, de Dependència, de Sacrifici, de Possessió, de Gelosia, de Violència...

Però aquest no és un bon amor! L'amor és primer que res igualtat i després acceptació d'un mateix, dels propis desigs i la consciència del dret al plaer, i el que vertaderament sobra és aquesta maleïda educació diferenciada en funció del que tenim entre les cames.

Acabem doncs, amb una proposta més igualitària, amb la princesa vivint la seua sexualitat i respectant els ritmes d'un Tirant una mica poc creïble:

“Una tranquil·la vesprada d'estiu estaven Carmesina i sa mare, la reina, passejant pels frescos jardins de palau. Parlaven de sexe amb normalitat, sense vergonyes ni tabús.

–Mare, estic molt enamorada de Tirant i tinc unes ganes enormes de practicar sexe amb ell –va dir Carmesina.

–M'alegre per vosaltres. Si no tens condons, te'ls deixo –va contestar la reina.

–Però el que passa és que Tirant diu que no està preparat, que no vol fer-ho encara. A soles ens hem besat als llavis, però jo vull acaronar el seu cos i que ell acarone el meu, donar-nos plaer, fer l'amor.

–Si no ho vol fer és que no t'estima –va dir la mare.

–Estàs equivocada, mare. Sent el seu amor cada vegada que em mira, cada vegada que em parla, cada vegada que em toca –va contestar Carmesina.

–Jo, si fóra tu, l'obligava.

Carmesina no va dir res. Estava trista perquè estimava molts el seu Tirant i li ho volia demostrar.

Eixa mateixa nit, quan Carmesina arribà de les seues classes on aprenia a lluitar amb l'espasa, va trobar Tirant al llit, cosint un vestit de Carmesina que s'havia trencat una nit que havia eixit amb unes amigues de festa. En aquelles festes es feia de tot, però ara que estava amb Tirant, Carmesina li era fidel i no mantenia relacions sexuals amb altres, com abans solia fer. La virginitat no era considerada important i les xiques practicaven com els xics, ja que això era normal i no estava mal vist.

Carmesina es dutxà i en un no res estava al llit contant-li a Tirant tot el que havia fet. Ella començà a basar-lo i a abraçar-lo.

–He de parlar amb tu –va dir Tirant.

–Ja ho sé. Ho sent, amor meu. No et preocupes que jo respecte la teua decisió i com t'estime tant, esperaré fins que estigues preparat. No passa res –va contestar Carmesina.

–Vull fer-ho –va dir somrient Tirant–. Ja estic preparat.

–T'he dit que no passa res, que no et pressionaré ni t'obligaré. No has de fer res que no

vulgues.

Tirant li va cloure la boca amb un apassionat bes. Eixa nit els dos es van estimar. Els seus cossos es van fondre en un mateix per a sempre. Ni tan sols la mort va poder separar-los ni acabar amb el seu amor.”

Amor per a sempre! És normal: són joves i estan aprenent de la vida. Però el que hem intentat nosaltres amb aquests materials és que aprengueren dels textos, dels amors cantats pels trobadors i per les trobairitz, dels desigs de Tirant i Carmesina, de les lliçons dels misògins medievals..., perquè estem convençuts que aquests aprenentatges poden constituir un instrument contra la desigualtat.

Així, hem pogut veure amb profusió d'exemples, que el prisma androcentrista ha propiciat l'ocultació de les produccions realitzades per dones i que aquesta mateixa ideologia ha elaborat un discurs sobre les dones que les ha situades com a ciutadanes de segona. Al mateix temps, però en el terreny de les relacions afectives i sexuals, una educació diferenciada ha estretit els marges de la masculinitat dins d'una cuirassa de demostració constant de força i de poder, de manera que o s'és un home *de debò* o s'és un *calçasses* (o un covard o un marica). En el cas de les dones, l'Amor de Color de Rosa ha empeltat de submissions i de renúncies les seues vides i la repressió les ha situades entre la figura de la *santa* o de la *prostituta* (que traslladat al llenguatge mèdic seria: la *frígida* o la *nimfòmana*).

La literatura és també una d'aquestes instàncies que ajuda a conformar la nostra identitat. Certament, cada vegada ho és menys per a joves que no llegeixen massa. Però els recursos que ens permeten interpretar els textos literaris es poden traslladar sovint al cinema, a la publicitat, als videojocs... Per això, acostar-nos als textos, fer-los nostres, rellegir-los i refer-los amb les eines de l'actualitat i amb les pròpies vides, és una excel·lent manera d'aprendre. Perquè el coneixement, també el sexual, és una ferramenta contra el conformisme i a favor de la igualtat. I perquè és des de la pròpia vivència personal, des de la pròpia carn, i des del compromís amb el propi desenvolupament personal, que paraules tan grans com respecte, tolerància i igualtat prenen tot el seu sentit.

Rosa Sanchis Caudet
Octubre de 2007